

УДК 378.1

DOI: 10.31673/2415-8089.2019.035559

Ільїн О.О., д.т.н., доц.,
Державний університет
телекомунікацій

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ФОРМ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ

В статті розглядається поняття, форми та методи інтернаціоналізації вищої освіти, способи практичного застосування для управління якістю підготовки студентів у вищому навчальному закладі. Проаналізовані можливості та перспективи застосування різних форм інтернаціоналізації, окреслені особливості практичної імплементації окремих форм в університеті в сучасних умовах.

Ключові слова: *інтернаціоналізація, університет, конкурентоспроможність, глобалізація, мобільність, спільні навчальні плани, освітні стандарти, університетська освіта*

Постановка проблеми. Відомо, що глобалізація є комплексним процесом, який має економічні, соціальні, політичні та культурні наслідки в контексті вищої освіти [1]. В умовах глобального розвитку світової освіти та системи освітніх послуг, на національному рівні виникають певні явища, які можна віднести до таких, що стимулюють перегляд відношення до вищої освіти. До таких явищ можна віднести такі [2, 9с.):

- розширення ринку освітніх послуг;
- доступність вищої освіти;
- зміна пріоритетності фінансування освіти;
- регулярне оновлення змісту освітніх програм, особливо для галузі інформаційних технологій (ІТ);
- особливий соціальний статус особи, що навчається (здобувача вищої освіти або просто – студента).

Реагувати на такі виклики, безумовно, необхідно, враховуючи бажання кожного вищого навчального закладу (надалі – ВНЗ) нарощувати контингент студентів, підвищувати якість наукових досліджень та освітніх послуг, існувати взагалі. Але дані намагання мають утворювати систему заходів, яка комплексно вирішує зазначені проблему. Виходячи з того, що зазначені явища мають у своєму корінні природу світового масштабу, то і реакція має також поєднувати як національні, так і наднаціональні аспекти. Маються на увазі процеси, пов'язані із інтернаціоналізацією вищої освіти, понятті доволі новому та такому, що трактується різними закладами вищої освіти по-різному.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження інтернаціоналізації в контексті психології та педагогіки проведені у роботах відомих зарубіжних на вітчизняних дослідників, таких як Дж. Найт, Ф.Альтбах, К. Кер, В. Андрущенко, В. Балабанов, Я. Болюбаш, М. Згуровський, В. Кремень та ін. З точки зору європейського контексту та питання академічної мобільності проблему досліджували І. Сікорська, В. Луговий, О. Красовська та ін. Проте, незважаючи на підвищений інтерес та численну кількість публікацій, не вирішеними або частково вирішеними залишаються питання практичної імплементації окремих складових інтернаціоналізації, із урахуванням національних особливостей, економічного стану, динаміки розвитку освітніх спеціальностей, зокрема в Україні.

Мета статті. Дана стаття присвячена аналізу особливостей окремих форм та методів

інтернаціоналізації та знаходженні таких, які практично можна застосувати в українських університетах в сучасних умовах, для підвищення конкурентоздатності студентів, що навчаються за спеціальностями, пов'язаними з ІТ.

Виклад основного матеріалу. В національному освітньому глосарії стосовно вищої освіти [3, 25с.] вказано, що "Інтернаціоналізація (Internationalisation): У вищій освіті це процес інтеграції освітньої, дослідницької та адміністративної діяльності вищого навчального закладу / закладу вищої освіти чи наукової установи з міжнародною складовою". Там же вказано, що до складових інтернаціоналізації відносять мобільність студентів, науково-педагогічного персоналу та адміністрації (основні учасники навчального процесу), створення програм міжнародного рівня у науковій та освітній сферах, також спільне укладання освітніх стандартів задля забезпечення кращої якості освіти. До інтернаціоналізації також входить і партнерство між вишами та іншими установами освітнього характеру діяльності, створення спільних консорціумів та об'єднань з метою проведення спільних досліджень та реалізації освітніх програм. З іншої сторони інтернаціоналізація розглядається як процес, реалізація якого має розгалужений характер, та складається з двох основних складових [2, 10с.]: академічної мобільності вже зазначених учасників навчального процесу та широкого спектру науково-освітньої міжнародної діяльності – це перший аспект процесу інтернаціоналізації. І другий аспект – це продаж освітніх послуг на світовому ринку, завдяки сучасним ІТ технологіям та методам дистанційної освіти, на світових платформах он-лайн курсів [4, 48с.] та іншими засобами.

В той же час поняття інтернаціоналізації розкривається і на інших, більш глобальних рівнях – на рівні міжкультурного та міжнародного масштабу. Згідно цього підходу інтернаціоналізація розглядається як процес, який містить у собі конкретні освітні цілі та функції на шляху досягнення системою вищої освіти зазначеного глобального рівня. Тут виділяють наступні принципи міжнародного співробітництва [2, 34с.]:

- соціокультурний, в межах якого відбувається поглиблення знань про культури інших народів, що сприяє міжнаціональному порозумінню;
- політичний, згідно якого відбувається сприяння встановленню політичних та інших зв'язків;
- економічний, згідно якому здійснюються заходи щодо підвищення конкурентоздатності студентів на ринку праці світового рівня;
- академічний, що дозволяє залучати гранти, розширювати масштаб наукових досліджень тощо.
- Також необхідно відмітити і форми реалізації інтернаціоналізації вищої освіти.

Як правило, серед них наводять такі основні:

- мобільність студентів та науково-педагогічних працівників;
- науково-дослідні проекти міжнародного характеру;
- експорт/імпорт освітніх послуг;
- міжнародна розробка спільних освітніх програм, навчальних планів тощо.
- Якщо говорити про інтернаціоналізацію з точки зору мобільності учасників навчального процесу, то її також можна розглядати за рівнями. Цей підхід можна розповсюдити і на інші форми, але з обмеженнями. Отже, виділяють такі рівні інтернаціоналізації [2, 17с.]:
- зовнішня, яка передбачає безпосереднє навчання/викладання в іноземному виші;
- внутрішня, яка включає впровадження програм з вивчення іноземної мови та вивчення дисциплін іноземними мовами; вивчення онлайн-курсів іноземних університетів; залучення до викладання іноземних професорів; перебування студентів-іноземців в університеті; прийняття участі у міжнародних проектах;
- віртуальна, з застосуванням он-лайн режиму, так звана "електронна мобільність".

Підводячи підсумок оглянутих характеристик інтернаціоналізації, можна стверджувати, що провідним в цьому процесі є обмін, в першу чергу інформацією – знаннями, ідеями, інформацією про культурні цінності тощо. Яким саме чином це здійснюється – це вже вторинне питання, але саме воно виходить на перший план в сучасних умовах.

Практичні аспекти реалізації інтернаціоналізації. Інтернаціоналізація, як процес, має свою мету, що формулюється за допомогою комплексу цілей, методи їх досягнення та критерії їх досягненні. Причому інтернаціоналізація в університеті повинна здійснюватись як система заходів на кількох рівнях – макро, мезо та мікро [5, 33с.]. Для закладів вищої освіти результатом успішного втілення інтернаціоналізації в першу чергу є покращення іміджу університету на світовій арені, покращення рівня теоретичної та практичної підготовки студентів, покращення якості безпосередньо освітніх послуг, розширення можливостей щодо здійснення наукових досліджень, розширення можливостей щодо формування контингенту студентів завдяки збільшенню географії їх охоплення. Особливу цікавість для даного дослідження представляє покращення теоретичної та практичної підготовки студентів, що на пряму залежить від якості освітніх послуг. Основними суб'єктами цього процесу є студентство та професорсько-викладацькі кадри. Основні форми інтернаціоналізації, що впливають на якість цього процесу, є такі: мобільність, спільні науково-освітні програми та проекти. Якщо говорити про можливі рівні, на яких можна реалізувати ці форми, то це здебільшого внутрішня інтернаціоналізація. Зовнішня інтернаціоналізація, яка передбачає фізичну мобільність, на жаль, доступна лише одиницям. В той же час наявність доступу до світової мережі Інтернет відкриває більше можливостей для внутрішньої та віртуальної мобільності, якими треба лише грамотно скористатись. Для внутрішньої інтернаціоналізації мобільність студентів може проявлятися у таких видах діяльності: участь у дистанційних програмах підготовки закордонних університетів; участь у окремих онлайн-курсах відкритих університетів або комерційних платформ навчання (Coursera, UdeMy і т.п.); участь у дистанційних програмах підготовки до вступу до університетів, що дозволяють краще ознайомитись із іноземною мовою та культурними особливостями країни навчання. Мобільність викладачів може проявлятися у дистанційних програмах підвищення кваліфікації, підвищенні власної кваліфікації шляхом вивчення окремих курсів іноземною мовою або викладання курсів іноземною мовою в інших університетах. Цікавою формою є також інтернаціоналізація освітніх програм та навчальних планів. Серед існуючих доступними для реалізації є: включення до навчальних планів електронних дистанційних курсів, що мають інтернаціональний характер; розробка окремих програм підготовки, орієнтованих на студентів-іноземців; розробка окремих програм підготовки за спеціальностями, що мають наднаціональний, міжнародний характер тощо.

Імплементация зазначених форм інтернаціоналізації, звісно, вимагає певного рівня ресурсного забезпечення для їх здійснення, більш гнучкого розподілу навантаження на науково-педагогічні кадри згідно їх кваліфікації. Також це стосується і підготовки професорсько-викладацьких кадрів до викладання іноземною мовою, адаптації іноземних курсів до застосування у навчальному процесі, переклад частковий або повний іноземних підручників на українську мову, придбання цих підручників. Особливо важливими дані заходи необхідні для таких спеціальностей підготовки, які орієнтованих на використання сучасних ІТ. Не для кого не є секретом, що сучасні ІТ виробляються здебільшого в країнах заходу. Відповідно там розробляється вся актуальна документація, підручники, методичні посібники та ІТ-засоби для забезпечення викладання. Доступ та використання цих технологій є запорукою формування найсучасніших професійних компетентностей у студентів, що мають міжнародний характер.

Як показали дослідження інтернаціоналізації у країнах пост-радянського простору (Азербайджану, Вірменії та Грузії) [6, 74с.], такі чинники як постійне недофінансування університетів, низький рівень знання іноземних мов та відсутність підтримки інновацій з боку держави, гальмують інтеграцію зазначених країн у освітнє товариство Європи. До того

ж, стримуючим фактором є і ряд внутрішніх проблем, основні з яких полягають у небажанні самих освітніх закладів фінансувати та впроваджувати у систему підготовки сучасні підходи та технології навчання, зокрема ІТ.

Висновки. Очевидним є той факт, що міжнародне співробітництво є обов'язковим для кожного сучасного університету, особливо технічного профілю. Реалізація повномасштабної інтернаціоналізації в українському університеті в сучасних умовах, на жаль, є виключенням із правил. Але такі форми інтернаціоналізації, як внутрішня та "віртуальна", доступні для кожного ВНЗ. Інвестування в розвиток методів даної форми інтернаціоналізації та їх реальне застосування призведе до позитивного ефекту в підвищенні якості освіти, в поглибленні знання іноземної мови учасниками навчального процесу, в підготовці кадрів з міжнародним рівнем знань і компетентностей, в розвитку нових технологій навчання, в тому числі електронних та дистанційних. В свою чергу це позитивно вплине і на підтримку конкурентоспроможності університету як на локальному, так і на глобальному рівнях.

Геній української творчості Тарас Шевченко в своєму творі " І мертвим, і живим, і ненарожденним... " написав: "... Учїтесь, читайте, І чужому научайтесь, Йї свого не цурайтесь." Цей вислів характеризує принцип, якого слід дотримуватись, аби гармонійно імплементувати основні ідеї та принципи інтернаціоналізації в сучасному Українському університеті.

Список використаної літератури

1. Костюк Т.О. Інтернаціоналізація вищої освіти в розвинених країнах та країнах, що розвиваються: досвід для України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. №2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1297>
2. Балабанов К.В. Інтернаціоналізація як фактор конкурентоспроможності сучасного університету : кол. монографія / за наук. ред. К. В. Балабанова. Маріуполь: МДУ. 2017. 430 с.
3. Кремень В.Г. Національний освітній глосарій: вища освіта. Київ: вид-во "Плеяди", 2014. 100 с.
4. Ільїн О.О. Вплив технологій електронного навчання на економічний розвиток держави: матеріали наук.-техн. конф. *Сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології*, м. Київ, 17-20 листоп. 2015р. Київ: ДУТ. 2015. С. 48–49.
5. Пилаєва Т.В., Яценко В.В. Інтернаціоналізація вищої освіти: теоретичний аспект. *збірн. наук. праць Херсонського державного університету, педагогічні науки*. Вип. 80(3). 2017. С. 31-36.
6. Fedorchuk I.V. Internationalization of Higher Teacher Education: the Experience of Azerbaijan, Armenia, Georgia Science and Education a New Dimension. *Pedagogy and Psychology*. II(12). Issue 25. 2014.

REFERENCES

1. Kostjuk, T.O. (2017) Internacionalizacija vyshhoji osvity v rozvynenykh krajynakh ta krajynakh, shho rozvyvajutjsja: dosvid dlja Ukrajinny [Internationalization of higher education in developed and developing countries: experience for Ukraine]. *Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta rozvytok*. (2). Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1297>.
2. Balabanov, K.V. (2017) Internacionalizacija jak faktor konkurentospromozhnosti suchasnogho universytetu [Internationalization as a factor of competitiveness of the modern university]. Mariupolj: MDU.
3. Kremen, V.Gh. (2014) Nacionaljnnyj osvitnij ghlosarij: vyshha osvita [National Education Glossary: Higher Education]. Kyjiv: vyd-vo "Plejady".
4. Iljin, O.O. (November 17-20, 2015). Vplyv tekhnologhij elektronnogho navchannja na ekonomichnyj rozvytok derzhavy [The influence of e-learning technologies on the economic

development of the state]. *Suchasni informacijno-telekomunikacijni tekhnologhiji* (pp. 48–49). Kyiv:DUT.

5. Pylajeva, T.V., Jacenko, V.V. (2017) Internacionalizacija vyshhoji osvity: teoretychnyj aspekt [Internationalization of Higher Education: Theoretical Aspect]. *Zbirnyk naukovykh pracj Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu, pedagoghichni nauky*, (80(3)), 31-36.

6. Fedorchuk I.V. (2014) Internationalization of Higher Teacher Education: the Experience of Azerbaijan, Armenia, Georgia Science and Education a New Dimension. *Pedagogy and Psychology*. II(12). Issue 25.

ИЛЬИН ОЛЕГ АЛЕКСАНДРОВИЧ. УПРАВЛЕНИЕ КАЧЕСТВОМ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ ПУТЕМ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ ОТДЕЛЬНЫХ ФОРМ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ. В статье рассматриваются понятия, формы и методы интернационализации высшего образования, способы практического применения для управления качеством подготовки студентов в высшем учебном заведении. Проанализированы возможности и перспективы применения различных форм интернационализации, очерчены особенности практической имплементации отдельных форм в университете в современных условиях.

Ключевые слова: интернационализация, университет, конкурентоспособность, глобализация, мобильность, совместные учебные планы, образовательные стандарты, университетское образование

ILIN OLEH. IMPLEMENTATION OF SELECTED FORMS OF INTERNATIONALIZATION TO MANAGE STUDENT LEARNING QUALITY. The article discusses the concepts, forms and methods of internationalization of higher education, methods of practical application for managing the quality of training of students in higher education. The possibilities and prospects of applying various forms of internationalization are analyzed, the features of the practical implementation of individual forms at the university in modern conditions are outlined.

Key words: internationalization, university, competitiveness, globalization, mobility, joint curricula, educational standards, university education